

Češi v zahraničí - Ve Spojených státech působili slavní čeští skladatelé i dnes už neznámí muzikanti

[2009-09-26] Autor: Milena Štráfěldová

V repríze dnešního pořadu zaznějí hudební ukázky z děl českých skladatelů, které spojuje pobyt v Americe. Jsou mezi nimi známá jména, ale i autoři docela neznámí. Víte, že vůbec první česká skladba, která zazněla v Americe, byla Bitva o Prahu?

Antonín Dvořák

/ukázka A. Dvořák: Novosvětská/

Dvořákovu Novosvětskou určitě není třeba představovat. Jedna z neznámějších symfonií světového repertoáru vznikala právě za Dvořákova pobytu ve Spojených státech v roce 1893. Dvořák do ní dokonce zakomponoval prvky černošské hudby, což byla ve své době zcela nevídaná novinka. Novosvětská dodnes patří k nejhranějším dílům světových symfonických orchestrů.

Zdaleka ne všichni čeští skladatelé však v Americe získali takovou slávu. Česká hudebnost se prosazovala například v produkci Moravských bratří, následovníků Jednoty bratrské, kteří na území dnešních Spojených států přicházeli z německého Ochranova už v 18. století. Usazovali se především v Pensylvánii a Karolině a jejich jména dnes už prakticky neznáme.

"Nezůstali u účelových duchovních a světských skladeb. Odvážili se i na provedení náročných klasických děl roku 1811 prvním provedením Haydnova oratoria Stvoření na americké půdě,"

Rudolf Friml

připomněl na nedávném kolokviu o česko - amerických vztazích na brněnské Masarykově univerzitě její bývalý profesor Jiří Vysloužil. Málo známé je i jméno prvního českého skladatele, jehož dílo na počátku 19. století v Americe zaznělo:

"V té době se s díly Mozartovými, Händlovými i prvních romantiků poprvé dostala do Ameriky skladba autora českého původu Františka Kočvary. Působil v Anglii. Provedení jeho instrumentální kompozice Bitva o Prahu z r. 1789 ohlašuje r. 1810 Filharmonická společnost v Bostonu vedená Němcem Gottliebem Graupnerem."

S Čechy a Moraváky, kteří se stěhovali do Ameriky po r. 1848, přicházeli samozřejmě i muzikanti. V místech, kde se usazovali, rychle vznikala nejrůznější hudební tělesa, od lidových a dechových hudeb přes komorní soubory až po symfonické orchestry. Velkou hudební tradici měli koncem 19. století Češi v Chicagu. Hrál se ale vlastně všude, kde Češi žili. Dokazuje to i fakt, že první provedení slavného Dvořákova Amerického kvartetu zaznělo v podání členů rodiny Kovaříkovy ve Spillville v Iowě:

/ukázka A. Dvořák: "Americký" kvartet/

Dalším hudebníkem, který se v Americe proslavil, byl Dvořákův žák, klavírista a skladatel Rudolf Friml. Mimořádné hudební nadání se u něj projevilo už v dětství, první skladba mu byla vydána tiskem, když mu bylo deset let. Po studiu na

Pražské konzervatoři doprovázel houslistu Jana Kubelíka na jeho evropském i americkém turné a v r. 1906 se ve Spojených státech usadil. Složil řadu operet a stal se tu vlastně zakladatelem hudebního divadla.

"Friml skládal úspěšně české šansony i lehčí klavírní a houslové skladby. Svým výjimečným talentem byl předurčen k hudebnímu divadlu. Jako první složil původní skladbu pro muzikálové divadlo na newyorské Broadwayi, operetu Světluška. Světový úspěch zaznamenal jinou hudební hrou Rose Marie, z níž se některá čísla stala evergreeny."

/ukázka: R. Friml: Rose Marie/

Bohuslav Martinů

Dalším velkým českým skladatelem, který zamířil do Ameriky, byl Bohuslav Martinů. Ve skutečnosti tam doslova uprchl před Hitlerem v r. 1942. Do USA se dostal po dobrodružné plavbě přes Portugalsko a ve Spojených státech žil v letech 1942 až 1946 a pak ještě od roku 1948 do r. 1951, kdy vyučoval na univerzitě v Princetonu.

"Zůstal zde bezmála deset let a mohl se těšit podpoře svých dřívějších a nových přátel a také z provedení a vydávání svých skladeb. Pobyt podnítil Martinů k napsání oper na anglický text, myšlenkami a hudbou byl však zahleděn do Evropy a domoviny,"

Karel Husa

dodává profesor Jiří Vysloužil. Sám nyní pracuje na obsáhlé monografii dalšího českého skladatele, který se v Americe proslavil - Karla Husy. Absolvent Pražské konzervatoře a Akademie múzických umění odešel na další studia do zahraničí:

"Hostitelskou zemí se mu stala nejprve Francie v letech 1946 - 1954, kde se mohl osobně setkat s Martinů. Když Karel Husa po příchodu do USA v r. 1959 získal americké státní občanství, stal se Američanem v jazyce a kulturním vědomí. Nezřekl se však svých českých kořenů. Oba póly svého nacionálního vědomí snad nejlépe vyjádřil v Hudbě pro Prahu 1968, kterou složil na znamení protestu proti okupaci Brežněvova Sovětského svazu v srpnu 1968."

/ukázka: K. Husa: Hudba pro Prahu 1968/

Husova Hudba pro Prahu je jeho nejznámějším dílem a ve světě měla na osm tisíc provedení. Sám Husa téměř čtyřicet let působil na Cornellově univerzitě v Ithace a za své dílo získal řadu prestižních cen. Například za Houslový kvartet č. 3 dostal v r. 1969 Pulitzerovu cenu. Prezident Václav Havel mu v r. 1995 udělil státní vyznamenání - medaili Za zásluhy 1. stupně.